

GÂND ȘI CUVÂNT

cugetări ale personalităților
din Basarabia
(1940-2012)

*Cartea cuprinde circa 3000 de reflecții
la 300 de subiecte,
exprimate de peste 100 de personalități*

Note referitoare la structura cărții și la unele reguli de redactare

1. Nu o dată o cugetare se referă la două sau chiar mai multe noțiuni (de ex., *E rău când te laudă un prost, dar și mai rău e când te critică* de Petru Cărare – e și despre *laudă*, și despre *prostie*, și despre *critică*). Confruntându-ne astfel cu o problemă de structurare a materialului, am decis, pentru a nu mări volumul cărții, să includem fiecare gând la un singur compartiment tematic, iar în cazurile posibile – să propunem perechi antinomice: *activitate / inactivitate, adevăr / minciună, biruință / înfrângere, bucurie / tristețe* etc. Cuprinsul și indicele tematic, unde sunt arătate paginile la care figurează respectiva noțiune, îl vor ajuta pe cititor să se descurce în „labirintul” cărții, în cazul în care este interesat de o noțiune anume.

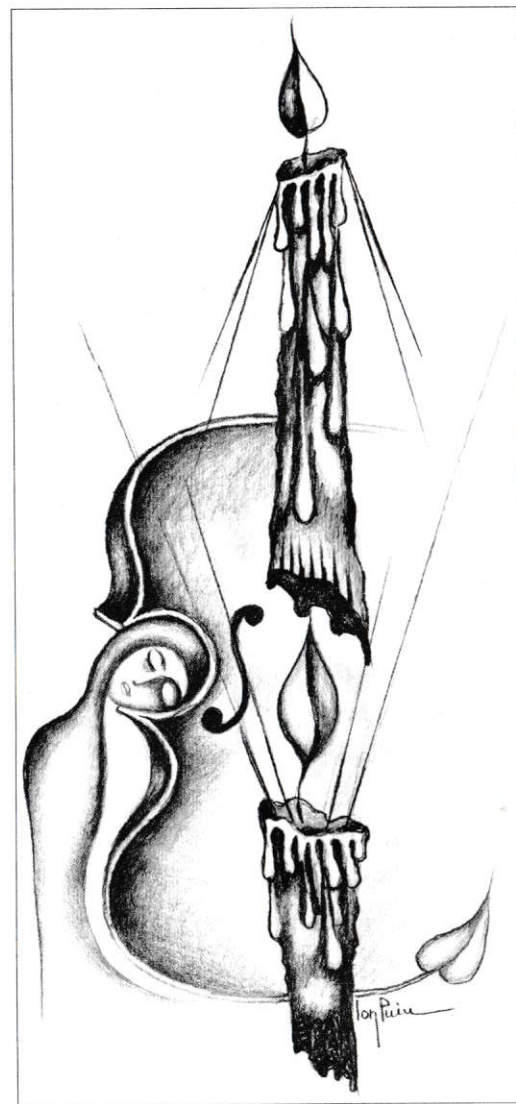
2. Volumul este ilustrat cu lucrări ale personalităților care s-au exprimat nu numai prin cuvinte, ci și prin forme sau culori (unii exersând această meserie, alții practicând-o ca zăbavă – Nicolae Dabija, Iulian Filip etc.). La sfârșit sunt opt pagini color – *Mărturii foto: Rezistența prin cultură*.

3. Am anexat lista autorilor, cu o scurtă prezentare a fiecărei personalități. Din păcate, generația tânără știe foarte puține (sau nu știe defel) despre Mihai Greu sau Andrei Vartic, Victor Teleucă sau Vlad Ioviță, Petru Cărare sau Eugeniu Ureche. Pe lângă informația utilă despre personalități, această listă va ajuta cititorul să elimine o eventuală confuzie în unele cazuri, cum ar fi *V. Butnaru – V. Botnaru – L. Butnaru, A. Țurcanu – I. Țurcanu, I. Vieru – Igor Vieru* (scris pe deplin la sfârșitul citatelor) – *Gr. Vieru*.

4. Prenumele *Iurie, Iuliu, Iacob, Ianoș* au în prezenta lucrare corespondentul abreviat *I.* (conform normelor de ortografie în vigoare), în timp ce prenumele *Iulian* a fost abreviat *Iu.* (la solicitarea autorului în cauză).

5. În cazurile în care nu se cerea intervenția noastră, a fost păstrată ortografia originală (a se vedea în acest sens cuvintele *filosofie / filozofie, citire / cetire* etc.).

A a

Ion Puiu. Compoziție

- ◆ În materie de absurd nu poți opera cu noțiuni ce țin de rațiune, de judecata sănătoasă. *Vl. Pohilă*
- ◆ Nu scriitorii au inventat absurdul, ci Absurdul i-a chemat pe cei mai buni dintre ei să i se închine cu teamă și har. *I. Hadârcă*
- ◆ Cea mai teribilă absurditate în spațiul uman este, fără îndoială, războiul, iar după – lupta prin arme pentru cauza păcii. *Gr. Vieru*
- ◆ Cea mai mare absurditate? Să tragi graniță în mijlocul unui pustiu: aici e nisipul meu, dincolo – nisipul tău. *Gr. Vieru*
- ◆ Nu există ceva mai absurd decât viața unicei ființe gânditoare care-i omul și care, naivul de el, crede că are o veșnicie în față. Aleargă, se spetește, își face benevol un noian de griji pentru mulțimea de planuri și proiecte... (...) Pleacă fără a-și vedea rezultatele vieții. *A. Cibotaru*
- ◆ ...maestre Ionescu, vă puteți odihni în pace pe veci, fiind sigur că, drept componente ale absurdului, teatrul No, arca lui Noe, portavionul lui Para-Noe, parțial biografia lui Poe, eucaliptul, eucalipsa, Calipso și Europa pot conta pe noi (!). *L. Butnaru*
- ◆ De ce alergăm? Ce vrem să demonstrăm? Că putem face mai mult decât ne este hărăzit? Suntem ridicoli. Îmbătrânim ciondănindu-ne, punând la cale tot felul de potlogării sau răzbunându-ne pe cei care ne-au trădat. Ce importanță au toate acestea? *V. Butnaru*

ACTIVITATE, FAPTĂ / INACTIVITATE

- ◆ Fundamentul activității omenești este din gândire-acțiune. *M. Garaz*
- ◆ Dacă stai cu mâinile în sân, e imposibil să îmbrățișezi ceva sau pe cineva. *E. Doga*
- ◆ E important întotdeauna să ridici măcar niște pereți. Dacă

- uneori îi dărâmi, lumea se întreabă cel puțin de ce sunt dărâmați. *I. Ungureanu*
- ◆ Pe Dumnezeu, pe japonezi și pe nemți îi poți găsi întotdeauna acasă ocupându-se cu ceva. *Gr. Vieru*
- ◆ Fiecare faptă omenească e o ghicitoare cu nouă răspunsuri... *Vl. Beșleagă*
- ◆ ...lucrurile grele se fac de dimineață/ faptele mari se fac în tinerețe... *Vl. Beșleagă*
- ◆ Omul om este și om rămâne și... cât poate, atâta face... *Vl. Beșleagă*
- ◆ Ceva poate oricine. *S. Saka*
- ◆ Ce trebuie să faci, spunea un înțelept acum două mii de ani, trebuie să înveți de la cine face ce trebuie. Cum trebuie să faci (o fi spus, presupunem, înțeleptul), trebuie să înveți de la cine face cum trebuie. Nu poți realiza ceva decât fiind un semn „+” între *ce* și *cum*: ce faci capătă sens și durată doar prin cum faci... *V. Romanciuc*
- ◆ Dacă nu ne sculăm dimineața să punem caii la căruță, să punem plugul la căruță și să mergem la arat și semănat, nu ne iese nimic. *M. Druc*
- ◆ Ar fi o iluzie să credem că ai dat o dată cu aspiratorul și gata, ai rezolvat toate problemele. Cu aspiratorul trebuie să dăm toată viața. *D. Crudu*
- ◆ E unul dintre sporturile noastre naționale preferate, să amânăm pentru a doua zi orice am face, că „oricum reușim și a doua zi”. *D. Crudu*
- ◆ Vine o vreme în care noțiunea de oboseală nu mai e operațională. Există doar crucea pe care ai aruncat-o în spate... *C. Tănase*
- ◆ (Personajul *Proverbele*:) Mai am o mulțime de treburi: să-l trag de limbă pe unul care se ține scai de mine și să alerg cu limba scoasă, cărând apă cu ciurul în căutarea zilei de ieri.

Iar cât m-oi odihni, am să pun bețe-n roate și am să semăn vânt. *V. Butnaru*

- ◆ Unii șomează, alții șofează, dacă nu vor să... încerce aventura Micului Prinț. *V. Botnaru*
- ◆ Aud zgomotul morii, dar nu văd făina. *N. Costin*
- ◆ În veacul acesta practic și tehnicist este foarte greu să nu fii om de acțiune. *VL. Beșleagă*
- ◆ O, ce comodă-i doamna inerția! *A. Busuioc*
- ◆ Românul, adică și basarabeanul, atunci când nu vrea să facă ceva, începe să strige: „Băi, tu știi cine suntem noi?! Noi l-am avut pe Ștefan cel Mare care a apărat creștinismul! Tu știi că noi l-am avut pe cutare, pe cutare și cutare?!” După care retorică, se culcă pe cuptor și-și continuă hibernarea. *A. Busuioc*

ADEVĂR / MINCIUNĂ

- ◆ Adevărurile simple/ curajosul ce le strigă/ au fost spuse nu o dată/ de furnic și de furnică.//Dar furnica și furnicul,/ care nu mai au hodină,/ nu le-au spus cu frunză verde,/ ci le-au spus cu rădăcină.//(...)Și frumoasele-adevăruri/ au trecut astfel prin vreme/ către viață anonimă,/ către veșnice poeme... *D. Matcovschi*
- ◆ Vorbim mereu despre adevăr – un adevăr abstractizat, un model de adevăr; și scăpăm mereu din vedere adevărul concret, născut dintr-o realitate. *M. Garaz*
- ◆ Cât e de simplu adevărul. Nu-l căuta în depărtări. (...) Adevărul se ascunde pretutindeni. Cei care nu-l pot afla sunt mulți. Ca să-l poți afla, trebuie să fii flămând. *L. Istrati*
- ◆ Uneori adevărul trebuie să se mulțumească a trăi sub cerul gurii, fără a se plânge de strâmtoare, însă dorind aprig de-a ieși sub cerul lumii... *L. Butnaru*
- ◆ Numai adevărul poate umbla gol-goluț fără să se rușineze... *A. Silvestru*

- ◆ Oamenii nu trebuiesc mințiți. Dar și adevărul trebuie spus la vremea lui! Și un adevăr poate avea efectul unei minciuni, când pică în mâini nedibace... *A. Busuioc*
- ◆ Adevărul nu poate ucide. El poate doar salva. Dar adevărul incontestabil, cel al insului abilitat. *A. Busuioc*
- ◆ Marile adevăruri nu se învață niciodată din cărți, ci numai și numai pe propria piele, adică răsar din zbuciumul și chinurile vieții tale. *VL. Beșleagă*
- ◆ Cine are nevoie de adevărul altcuiva? El nu are ce face cu al său. *V. Teleucă*
- ◆ Minciuna începe din momentul în care cineva încearcă să-și prezinte neadevărul drept adevăr. *V. Teleucă*
- ◆ Adevărul care se rușinează nu învinge. *Gr. Vieru*
- ◆ Adevărul dacă începe să cânte – ori este îndrăgostit, ori ascunde ceva. *Gr. Vieru*
- ◆ Dacă o minciună ajunge la miere, vin din urmă, șirag, ca furnicile, și celelalte minciuni. *Gr. Vieru*
- ◆ Minciuna, dacă-i la cor, cel mai tare ea se aude. *Gr. Vieru*
- ◆ Sunt trei feluri de falsități, de minciuni: una proastă ca toți proștii, una meșteșugită și una ce tace ca muta. *Gr. Vieru*
- ◆ Există minciuni politice, filozofice, muzicale, științifice și există minciuni care nu provoacă nici un rău societății – minciunile copiilor mici. *Gr. Vieru*
- ◆ Minciuna-și trage seva, secret, din adevăr. *N. Dabija*
- ◆ Minciuna slujind adevărul –/ pe ea, de-aș putea, aș putea s-o mai scuz. *N. Dabija*
- ◆ Suntem cu toții plămădiți la fel și multe din adevărurile pe care le descoperă un singur om au relevanță pentru toți semenii săi. *A. Silvestru*
- ◆ Minciuna-și pune altă uniformă/ Și vinde adevăr la preț redus. *A. Suceveanu*

- ◆ Minciuna poartă indigo sub limbă... *A. Suceveanu*
- ◆ Trebuie să trăiești cel puțin treizeci de ani pe pământ ca să ajungi să pricepi ceva în comedia în care ai fost atras fără voie. E nevoie de o grandioasă minciună, care durează circa treizeci de ani. Uneori și mai mult, după care ți se aduce adevărul pe tavă, dar nu mai ai ce face cu el, pentru că tu nu mai ești cel de la început. Și de acolo urmează o altă minciună, și mai grandioasă. Numai că asta e conștientă. Și durează până la căderea cortinei. *C. Cheianu*
- ◆ E foarte important să nu le propui copiilor o minciună, adică ceva neacoperit de aura poveștii. Între o minciună și o poveste deosebirea e ca între un copac uscat și un copac înflorit. *N. Popa*
- ◆ Niciodată nu e timpul oportun pentru adevăr. Adevărul deranjează. Indiferent de an, de zi. Adevărul este incomod. Prin definiție. Adevărul este nordic. În fața capriciilor naturii poți rezista doar prin adevăr. Nu le poți minți. Ești taxat. Minciuna e molcomă. Este balcanică, este persană, este mediteraneană. Natura este atât de blândă încât o poți minți fără a fi pedepsit. Popoarele sudice sunt comode și hedoniste. Vom scălda adevăruri prin noianul de minciuni. Ca și bucătăria sudică. Bucata de carne este ascunsă prin sosuri, mirodenii. *Gh. Erizanu*
- ◆ Nici o filosofie din lume nu admite două sau mai multe adevăruri, numai filosofia marxist-leninistă admite existența câtorva adevăruri. Astăzi este convenabil un adevăr, mâine altul, dar în esență e minciună și unul, și altul. *I. Ilașcu*
- ◆ Omului ce veșnic minte/ Mincinoasă lumea-i pare./ Chiar la adevăruri sfinte/ Pune semn de întrebare.// Și cu firea lui și-reată/ Șiretlic în toate vede,/ Nu că altora s-o creadă,/ Ci chiar sie nu și-o crede. *P. Zadnipru*
- ◆ Am mințit de-ajuns Olimpul./ Dar și Olimpul ne-a mințit de-ajuns... *D. Matcovschi*

- ◆ Când zi de zi minciunii dulci te dăruie,/ Cu zi de zi mai mort te vei trezi:/ Nemuritor e numai adevărul,/ Acel ucis în fiecare zi. *A. Busuioc*
- ◆ Oamenii mint la tot pasul. Mai grav este că nu poți să-ți dai seama când mint și când spun adevărul. Și într-un caz, și în altul par atât de firești! Dar când un instrument muzical ia o notă falsă, toată lumea strigă: „Cântă fals!”. *V. Butnaru*
- ◆ „Adevărul este/ fiul timpului”./ Iar minciuna-/ fiica... omului. *E. Tarlapan*
- ◆ Regele e gol, regele, desigur, e gol,/ domnule,/ dar într-o țară goală/ nimeni/ nu poate dovedi/ nimănui/ acest adevăr./ Asta, domnule,/ nu ți-e Danemarca. *V. Romanciuc*
- ◆ Povestea-i o minciună cu *a fost*,/ Minciuna-i o poveste cu *va fi*. *V. Romanciuc*

ADMIRAȚIE / DISPREȚ

- ◆ S-a *stins* surâsul și admirativul în noi. Omul nu mai produce decât supra-materialități care îl sugrumă. Ținut mereu în decepții, sufletul omului nu mai produce materie admirativă. Încruntat și nemulțumit (unii că nu pot nimic, alții că nu pot totul), surâsul apare pe fața omului în formă de rânjet. *S. Saka*
- ◆ ...noi, care nu mai avem pentru semenul nostru nici măcar un simplu surâs, cum putem să-l mai admirăm? Nu avem, nu pentru că el, semenul nostru, nu ar merita să fie admirat, dar pentru că s-a stins surâsul și admirativul din noi. *S. Saka*
- ◆ Femeia și floarea, cartea și femeia trebuie admirate de unul singur și în tăcere. *Gr. Vieru*
- ◆ Toți am avut idoli, dar când vezi că regele-i gol, începi să ai coșmaruri... *C. Tănase*
- ◆ Disprețul nu scoate sabia, dar taie mai rău ca ea. *Gr. Vieru*
- ◆ Singurul femeii nesecret este disprețul. *Gr. Vieru*
- ◆ După *disprețul* invidiei poți afla *prețul* succesului. *E. Tarlapan*

- ◆ Nu poți ajuta, salva sau ferici pe alții cât timp nu te-ai salvat pe tine. Omul care nu-i în stare să-și întindă sieși o mână de ajutor n-are cum salva pe alții. Este o iluzie, o amăgire în plină zi să crezi că, după ce ai orbecăit o viață, poți arăta vieții calea cea dreaptă. *S. Saka*
- ◆ Nimeni nu se poate ajuta pe sine, dacă nu e ajutat de Dumnezeu! *A. Silvestru*
- ◆ Nimeni nu e în stare să te frângă dacă îl ai de partea ta pe Cel de Sus. *A. Silvestru*
- ◆ Filosofia ajutorului: „Oferă-mă la timp!” *A. Silvestru*
- ◆ Cea mai sigură mână de ajutor e cea care se dă cu ambele mâini. *L. Butnaru*

ALEGERE

- ◆ Omul atât că alege – bucatele meniului de restaurant. *V. Vasilache*
- ◆ Pasărea nu copacul și-alege în care să cânte, ci pădurea. *Gr. Vieru*
- ◆ Pământul îi primește pe toți morții. Cerul alege. *Gr. Vieru*
- ◆ Acolo unde nu există posibilitatea de a alege, nu poate fi vorba de libertate. *A. Rău*
- ◆ În viața aceasta, omul are două alegeri, și nu trei: adică poate fi și, ați priceput, nu? poate să și refie. A refi echivalează cu faptul trăirii postumității reale în antumitate, în starea de antum, mai bine scris. *T. Vasilcău*
- ◆ Nu încapă îndoială că din propunerile de a vizita un om viu (un filosof, să zicem) și o mumie, miile de turiști ar alege mumia. *L. Butnaru*
- ◆ Zadarnic ne facem iluzii: între un antrecot/ și un covor zburător/ se alege, întotdeauna, primul. *A. Suceveanu*

ARMONIE

- ◆ Armonia este principalul! Dacă fiecare și-ar face ordine în propria viață și ar respecta principiile armoniei, globul întreg ar fi un paradis! *E. Doga*
- ◆ Dacă fiecare și-ar rezolva în parte propria problemă, am fi mult mai aproape de ceea ce ne-am deprins să numim armonie generală. *S. Saka*
- ◆ Frumosul este rezultatul unei armonii, și nu armonia – rezultatul frumosului. *V. Teleucă*
- ◆ Nu poate exista armonie între cântecul unei mierle și scrâșnetul șenilelor de tanc blindat... *Vl. Pohilă*

ARTĂ

- ◆ O altă definiție a artei decât măsurare a faptelor omului cu înălțimea cerului încă nu s-a dat. *A. Vartic*
- ◆ Ce este creația, arta? Un fenomen al necunoscutului. Artă este intuiție, iar meseria – arta, metoda de a descătușa intuiția. *E. Doga*
- ◆ Artă este o iluzie, o utopie și, slavă Domnului, altfel n-ar fi mișcare. Dacă lumea ar ști unde ajunge, s-ar opri... *E. Doga*
- ◆ Artă, ca și viața, este o provocare, totul depinde de capacitatea noastră de a extrage și a valorifica acel miez frumos, înălțător. *E. Doga*
- ◆ În artă, ca și în viață, trebuie să ai noroc. Artă este în fond Doamna Ocazie; dacă ai ratat-o, rămâi de căruță și te înghite provincialismul. *E. Doga*
- ◆ În artă nu există *nu!* Nu există reguli imuabile! Intuiția e cea care contează! Intuiția e într-un singur exemplar și-i aparține unei singure persoane! *E. Doga*
- ◆ Artă nu rezolvă problemele, nici nu încearcă să facă acest lucru, ci vrea să se convingă pe sine că ele pot fi rezolvate